

Analýza vývoja vybraných nefinančných ukazovateľov kapacity a výkonov cestovného ruchu na úrovni Slovenskej republiky a v Prešovskom samosprávnom kraji v období 2008 – 2017

Ing. Mária Matijová*

Prešovská univerzita v Prešove

Fakulta manažmentu

Konštantínova 16, 080 01 Prešov, Slovakia

matijovam.kf@gmail.com

Mgr. Erika Onuferová

Prešovská univerzita v Prešove

Fakulta manažmentu

Katedra financií

Konštantínova 16, 080 01 Prešov, Slovakia

erika.onuferova@smai.unipo.sk

Abstrakt: Trhové prostredie poznačené rastúcou konkurenciou a zvyšujúcimi sa nárokmi na kvalitu služieb, ovplyvňuje úspešnosť podnikov, ako aj výkonnosť celého odvetvia cestovného ruchu. Intenzita zavádzania moderných metód riadenia, zdokonalené prístupy a metódy analýz, inovované organizačné štruktúry a informačné systémy, sú podmienkou pre napredovanie aj v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb. Keďže odvetvie cestovného ruchu citlivo reaguje na vonkajšie činitele dané vývojom politického, ekonomického ako aj prírodného a sociálneho prostredia, rastie aj potreba čo najrýchlejšie sa prispôsobiť zmenám, aplikovať vhodné manažérske techniky, za účelom zabezpečenia úspechu podnikov cestovného ruchu. Príspevok sa zameriava na analýzu sústavy ukazovateľov kapacity a výkonov cestovného ruchu na úrovni Slovenska a v Prešovskom samosprávnom kraji (PSK) v období 2008 – 2017. Na zhodnotenie stavu a vývoja odvetvia cestovného ruchu na Slovensku a v PSK sme použili nasledovnú sústavu nefinančných ukazovateľov kapacity a výkonov cestovného ruchu: počet ubytovacích zariadení, počet lôžok v ubytovacích zariadeniach, počet návštevníkov cestovného ruchu a počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu, ktoré značne ovplyvňujú výkonnosť podnikov odvetvia cestovného ruchu na Slovensku ale aj vo vybranom regióne. Výsledky analýzy ukázali, že aj keď v priebehu rokov 2008-2017, zvlášť v posledných štyroch rokoch, klesal počet ubytovacích zariadení a s ním aj počet lôžok, nemalo to negatívny dopad na ostatné ukazovatele. Práve naopak, došlo k nárastu počtu návštevníkov ako aj k nárastu počtu prenocovaní.

Kľúčové slová: cestovný ruch; ubytovacie zariadenia; kapacity a výkony cestovného ruchu

JEL klasifikácia: Z32; F63

Informácia: Príspevok je jedným z výstupov projektu VEGA č.1/0470/18 Ekonomická aktivita turizmu v európskom priestore.

1. Úvod

Jedným z najvýznamnejších sektorov svetovej ekonomiky 21. storočia je cestovný ruch. Priamo na Slovensku je v sektore služieb zamestnaných vyše 111 000 zamestnancov. Podiel cestovného ruchu HDP v súčasnosti tvorí približne 2,6 %. Cestovný ruch na Slovensku má ale potenciál dosiahnuť v roku 2020 podiel až 3,2 % na celkovom HDP, ktorý predpokladá Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020. Podľa odhadov Európskej komisie má sektor cestovného ruchu potenciál tvoriť až 12 % HDP štátu, čo by v budúcnosti vo významnej miere prispelo k rozvoju ekonomiky Slovenska.

2. Základné teoretické východiská

Cestovný ruch je tzv. prierezovým odvetvím národného hospodárstva, čo znamená, že ovplyvňuje mnoho ďalších hospodárskych odvetví: dopravu, stavebníctvo, potravinársky priemysel či poľnohospodárstvo. Cestovného ruchu sa týkajú viaceré ekonomické činnosti, ktorých výstupy predstavujú produkty charakteristické pre cestovný ruch, ktoré priamo a v rôznej miere uspokojujú dopyt návštevníkov v cestovnom ruchu (Gúčík 2011). Ekonomické činnosti sú buď špecifickými pre cestovný ruch (ubytovacie služby), alebo majú polyfunkčný charakter (stravovacie služby) a okrem potrieb návštevníkov v cestovnom ruchu uspokojujú aj ostatné obyvateľstvo.

Odvetvie ubytovacích a stravovacích služieb zahŕňa podniky, ktoré ponúkajú ubytovacie a stravovacie služby, pričom ich zaraďujeme medzi služby cestovného ruchu. Oriška (2011, s. 4) definuje služby cestovného ruchu a opisuje ich individuálny a spoločenský efekt nasledovne: „Služby cestovného ruchu predstavujú užitočné činnosti nemateriálneho charakteru, ktorých výsledkom je buď individuálny, alebo spoločenský efekt“. Individuálny efekt vyhadza z cieľa účasti na cestovnom ruchu (napr. rekreačný, kultúrny, športový, zdravotný ap.). Prostredníctvom spoločenského efektu dosahuje individuálny efekt (napr. udržiavanie čistoty v prostredí).

Ubytovacie služby súvisia podľa Orišku (2011) ďalej s pobytovou stránkou cestovného ruchu. Umožňujú prenocovanie alebo prechodné ubytovanie účastníkov cestovného ruchu. Sú predpokladom vzniku a rozvoja najmä dlhodobého ruchu. Ich súčasťou sú aj služby, ktoré súvisia s pobytom hostí v ubytovacom zariadení, budenie hostí, požívanie spoločenských hier, úschovu cenností v hotelovom trezore a mnohé ďalšie. Sniščák (1997) uvádza, že komerčné ubytovacie zariadenia poskytujú prechodné ubytovanie a s tým spojené služby za úhradu. Komerčné ubytovacie zariadenia produkujú a realizujú na predaj svoj produkt, ktorý predstavujú ubytovacie služby, stravovacie služby a doplnkové služby.

Trh ubytovacích služieb je podľa Sládeka (2003) zameraný predovšetkým na uspokojovanie potrieb počas ubytovania, prenocovania pobytu. Dopyt trhu ubytovacích služieb tvoria hostia, ktorí pochádzajú z iného miesta ako z miesta kde sa nachádza ubytovacie zariadenie. Môžeme povedať, že trh ubytovacích služieb je širší a oveľa rizikovejší ako trh stravovacích služieb. Ako uvádza Horner, Swarbrooke (2003), hotelové a reštauračné odvetvie zahŕňa všetky subjekty zúčastnené na poskytovaní služieb hostom, a to ubytovanie, stravovanie, ale i ďalšie doplnkové služby. Ide teda o poskytovanie ubytovania a stravovania, no nie všetci zákazníci sú turisti, ale určitú časť tvorí miestne obyvateľstvo.

Podľa Orišku (2011) zabezpečujú stravovacie služby uspokojovanie základných potrieb výživy účastníkov cestovného ruchu. Ide o služby základného stravovania, doplnkového stravovania a občerstvenia, ako aj spoločensko-zábavné služby, spojené s hudobnou produkciou, kultúrnym programom, prípadne ďalšie. Gúčík a kol. (2006) definujú pohostinské zariadenie ako zariadenie poskytujúce pohostinské služby miestnemu obyvateľstvu a návštevníkom počas cestovania a pobytu v cieľovom mieste. Existuje tak významný vzťah medzi pohostinskými a ubytovacími zariadeniami. Ubytovacie zariadenia okrem poskytovania prechodného ubytovania poskytujú verejnosti aj pohostinské služby, ktorých rozsah závisí od kategórie ubytovacieho zariadenia.

Trh stravovacích služieb zahŕňa predaj a nákup tovarov a služieb v pohostinských zariadeniach. Ide o ekonomické vzťahy medzi pohostinskými zariadeniami a hosťami v danej lokalite, ktorým pohostinské zariadenia ponúkajú jedlá a nápoje ako svoju obchodnú činnosť. Dopytom trhu pohostinských služieb sú hostia z daného miesta, kde sa pohostinské zariadenie nachádza, alebo hostia, ktorí pochádzajú z iného miesta (Sládek 2003).

Ubytovacie a stravovacie služby sú súčasťou terciárneho sektora, ktorý zahŕňa všetky odvetvia ľudskej činnosti, ktorých podstatou je poskytovanie služieb. Sektor služieb patrí k najdynamickejšie sa rozvíjajúcim sektorom národného hospodárstva vo vyspelých krajinách. Roguľa (2012) uvádza, že terciárny sektor je značne nízko investične náročný, je tu vysoké tempo zavádzania vedecko-technického pokroku a má vysoký rast produktivity. Ďalší autori, naopak, vnímajú zriaďovanie ubytovacích a stravovacích zariadení za investične náročné.

3. Metodológia

Príspevok sa zameriava na analýzu a komparáciu vývoja vybraných nefinančných ukazovateľov kapacity a výkonov cestovného ruchu v období 2008 – 2017. Cieľom príspevku bolo zhodnotiť vývoj ukazovateľov kapacity a výkonov odvetvia cestovného ruchu na úrovni NUTS 1 - Slovenská republika a NUTS 3 - Prešovský samosprávny kraj (PSK).

Použitie sekundárne dáta na národnej a regionálnej úrovni boli získané z databázy Štatistického úradu Slovenskej republiky a následne spracované v programe MS Excel.

Na zhodnotenie vývoja odvetvia cestovného ruchu v rámci Slovenska a zvlášť PSK sme vybrali a aplikovali nasledovné ukazovatele kapacity a výkonov cestovného ruchu:

- počet ubytovacích zariadení,
- počet lôžok v ubytovacích zariadeniach,
- počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach,
- počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach.

4. Výsledky a diskusia

V súlade so stanoveným cieľom príspevku sme sa v nasledujúcej časti zamerali na analýzu sledovaných nefinančných ukazovateľov kapacity a výkonov cestovného ruchu za roky 2008 – 2017, v komparácii zistených hodnôt na úrovni Slovenskej republiky (NUTS 1) a Prešovského samosprávneho kraja (NUTS 3).

Vývoj jednotlivých ukazovateľov za Slovensko (všetky VÚC) a PSK bol spracovaný do prehľadných tabuliek, pričom prostredníctvom grafom sme vývoj vybraných ukazovateľov za PSK porovnali s priemerom za Slovenskú republiku (priemer za VÚC s výnimkou PSK).

1.1 Počet ubytovacích zariadení

Objektom skúmania bol najskôr ukazovateľ počtu ubytovacích zariadení a sledovanie jeho vývoja za roky 2008-2017. Odvetvie cestovného ruchu na Slovensku v sledovanom období vytváralo rôznych počet ubytovacích zariadení. V nasledujúcej tabuľke 1 uvádzame vývoj spomínaného ukazovateľa za PSK a Slovensko, a zároveň Graf 1 podáva porovnanie vývoja ubytovacích zariadení PSK a priemeru Slovenska na základe vývoja v ostatných okresoch.

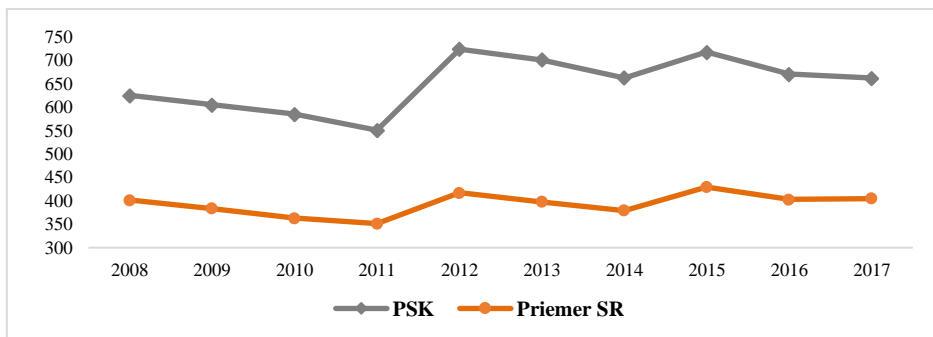
Tabuľka 1. Vývoj počtu ubytovacích zariadení

Počet zariadení	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SR	3 434	3 292	3 126	3 011	3 643	3 485	3 318	3 724	3 489	3 495
PSK	625	605	585	551	724	701	663	718	671	662

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠU SR 2018)

V priebehu sledovaného obdobia bol zaznamenaný kolísavý trend vývoja počtu ubytovacích zariadení, tak v rámci Slovenska aj ako v rámci PSK. Najnižší počet ubytovacích zariadení na Slovensku bol zistený v roku 2011, a naopak najviac zariadení pôsobilo v krajine v roku 2015. V uvedenom období teda došlo k takmer 24 % nárastu celkového počtu zariadení. Najvýraznejšiu medziročnú zmenu sme kvantifikovali v roku 2012, kedy daný ukazovateľ vzrástol indexom 1,2099, čo predstavovalo zvýšenie počtu ubytovacích zariadení až o 2 647. V komparácii rokov 2008 a 2017 môžeme sledovať, že počet ubytovacích zariadení sa výrazne nezmenil a v roku 2017 sa nachádzal na úrovni roka 2008, teda na úrovni predkrízového obdobia. Celkovo pôsobilo na Slovensku v priemere za skúmané obdobie 3 402 ubytovacích zariadení.

V rámci Prešovského kraja sme evidovali najnižší počet zariadení taktiež v roku 2011. Naproti tomu, najvyššiu hodnotu dosiahol tento ukazovateľ v roku 2012, kedy v PSK vykonávalo podnikateľskú činnosť 742 ubytovacích zariadení. To znamená, v spomínanom období bola zachytená najvýraznejšia medziročná zmena ukazovateľa, a to jeho nárast indexom 1,3140. Pri hodnotení vývoja musíme konštatovať, že v priebehu sledovaných rokov sme zaznamenali prevažne klesajúci trend počtu zariadení, s výnimkou rokov 2012 a 2015, kedy došlo k značnému zvýšeniu ukazovateľa. Rovnako ako v rámci vývoja za Slovensko, aj v prípade PSK sa hodnoty ukazovateľa v roku 2017 dostali takmer na totožnú úroveň roka 2008. V porovnaní s celkovým počtom zariadení za Slovensko, počet ubytovacích zariadení v rámci PSK predstavoval približne 1/5.

Graf 1. Vývoj počtu ubytovacích zariadení

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠU SR 2018)

Na základe vyššie uvedeného grafu môžeme konštatovať, že počet ubytovacích zariadení v PSK dosahoval počas celého skúmaného obdobia vyššie hodnoty v porovnaní s priemerom za ostatné kraje Slovenska. Výsledky ukázali, že v rámci PSK pôsobilo v priemere až o 38,80 % viac zariadení ako v iných krajoch, pričom priemerná hodnota za PSK sa pohybovala na úrovni 651 zariadení. V prípade priemerného vývoja za kraje Slovenska (s výnimkou PSK) sme v sledovanom období zistili najvyššiu hodnotu v roku 2015 (430 podnikov), a naopak najmenej ubytovacích zariadení vykonávalo podnikateľskú činnosť v roku 2011 (352 podnikov). Priemerná úroveň daného ukazovateľa bez zohľadnenia PSK sa v období 2008-2017 nachádzala vo výške 357 podnikov. Podľa výsledkov môžeme usúdiť, že kapacitné predpoklady v PSK sú v porovnaní s ostatnými krajinami Slovenska na dostatočnej úrovni.

1.2 Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach

V ďalšej časti príspevku sme pozornosť venovali analýze vývoja ukazovateľa počtu lôžok v ubytovacích zariadeniach za skúmané roky 2008-2017. Je zrejme, že na území SR ubytovacie zariadenia disponovali rôznym počtom lôžok. Vývoj daného ukazovateľa za Slovensko a samostatne za PSK prezentujeme v nižšie uvedenej Tabuľke 2, pričom v Grafe 2 uvádzame komparáciu vývoja počtu lôžok za PSK a priemer Slovenska podľa vývoja v ostatných krajoch Slovenska.

Tabuľka 2. Vývoj počtu lôžok v ubytovacích zariadeniach

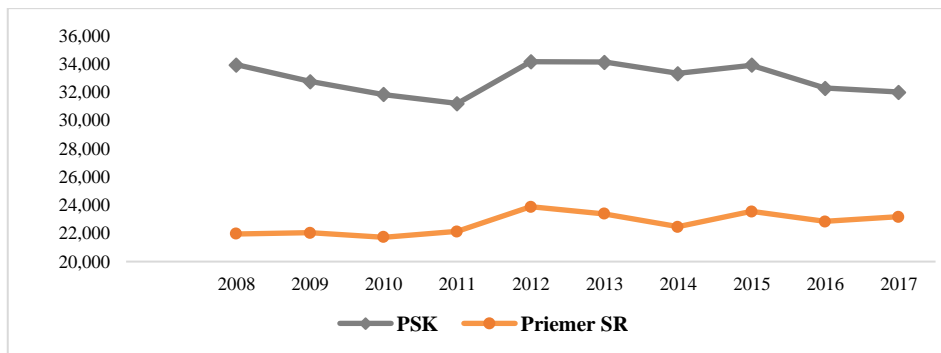
Počet lôžok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SR	187 698	187 050	183 898	186 156	201 398	197 747	190 595	198 858	192 218	194 274
PSK	33 942	32 764	31 844	31 207	34 163	34 131	33 318	33 927	32 291	32 009

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠU SR 2018)

Na základe kvantifikovaných výsledkov možno konštatovať, že za sledované obdobie bol zistený kolísavý trend vývoja počtu lôžok. Najviac sa ich na území SR nachádzalo v roku 2012 (v počte 201 398 lôžok), a naopak najmenej v roku 2010 (v počte 183 898 lôžok). V porovnaní daných rokov teda došlo k nárastu lôžok o približne 10 %. V tejto súvislosti bola najvyššia medziročná zmena tohto ukazovateľa zaznamenaná v roku 2012, kedy došlo k nárastu celkového počtu lôžok na Slovensku indexom 1,0819, čo značí zvýšenie o 15 242 lôžok. Rok 2012 bol zároveň obdobím, kedy celkový počet lôžok jediný krát za skúmané obdobie presiahol hranicu 200 000. Od tohto momentu síce ukazovateľ klesal, ale až do roku 2017 sa udržal nad úrovňou počtu 190 000 lôžok. V rámci komparácie celého obdobia došlo k nárastu počtu lôžok iba o 3,38 %, čo indikuje, že Slovensko na dostalo približne na rovnakú úroveň akú dosahovalo v danom ukazovateli ešte pred obdobím samotnej krízy. Analýza tiež preukázala, že na Slovensku bolo v priemere vytvorených 191 989 lôžok po zohľadnení všetkých ubytovacích zariadení.

Prešovský kraj disponoval v období rokov 2008 – 2017 v priemere 17 % z celkového počtu lôžok na Slovensku. V prípade daného kraja bol najnižší počet lôžok k dispozícii v roku 2011, avšak hneď v nasledujúcom roku dosiahol tento ukazovateľ svoje maximum, keď sa jeho hodnota pohybovala vo výške 34 163 lôžok. Výsledky teda potvrdili, že

v roku 2012 ubytovacie zariadenia celkovo poskytovali najviac lôžok a zároveň došlo k najvyššiemu medziročnému nárastu indexom 1,0947. Na základe výsledkov je ďalej zrejme, že celkový počet lôžok za sledované obdobie neustále klesal, s výnimkou roka 2012 a 2015. Dôkazom toho je aj porovnanie rokov 2008 a 2017, keďže hodnota ukazovateľa poklesla o 5,70 %, čo značí, že ubytovacie zariadenia ponúkali čoraz menej lôžok a dochádza tak k poklesu ponuky, čím sa rozvoj cestovného ruchu spomaľuje.

Graf 2. Vývoj počtu lôžok v ubytovacích zariadeniach

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠU SR 2018)

Komparáciou vývoja počtu lôžok v ubytovacích zariadeniach za PSK a priemer Slovenska (bez zohľadnenia PSK) sme zistili, že aj v rámci daného ukazovateľa sa PSK nachádzal výrazne nad priemerom Slovenska. PSK ponúkal v priemere o 9 391 viac ubytovacích lôžok, a to aj napriek zaznamenanému poklesu v posledných skúmaných rokoch. V priemere za roky 2008 – 2017 bolo v rámci PSK vytvorených 32 960 lôžok. V prípade priemerného vývoja za kraje Slovenska (s výnimkou PSK), sa priemerná hodnota ukazovateľa pohybovala na značne nižšej úrovni, a to len 22 719 lôžok. Na základe analýzy krajov (s výnimkou PSK) bola odhalená najnižšia hodnota daného ukazovateľa v roku 2010, a naproti tomu, v roku 2012 bolo vytvorených v priemere najviac lôžok. Pri pohľade na celkový vývoj lôžok za kraje je tiež dôležité konštatovať, že v sledovanom období došlo k zvýšeniu ukazovateľa, a to o 5,25 %.

1.3 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach

V nasledujúcej časti sme sa zamerali na analýzu tretieho vybraného ukazovateľa kapacity a výkonov cestovného ruchu, a to na sledovanie celkového počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach. Aj v tomto prípade bola analýza realizovaná za obdobie 2008 - 2017. Vývoj počtu návštevníkov za všetky ubytovacie zariadenia spolu v rámci SR v porovnaní s PSK prezentuje Tabuľka 3. V nižšie uvedenom Grafe 3 uvádzame komparáciu vývoja počtu návštevníkov za PSK a priemer Slovenska na základe vývoja v ostatných okresoch.

Tabuľka 3. Vývoj počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach

Počet návš.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SR	4 082 645	3 381 354	3 392 361	3 571 093	3 774 062	4 048 505	3 727 710	4 330 249	5 023 629	5 375 475
PSK	736 051	586 447	611 663	618 470	664 863	700 248	642 706	740 701	854 528	894 173

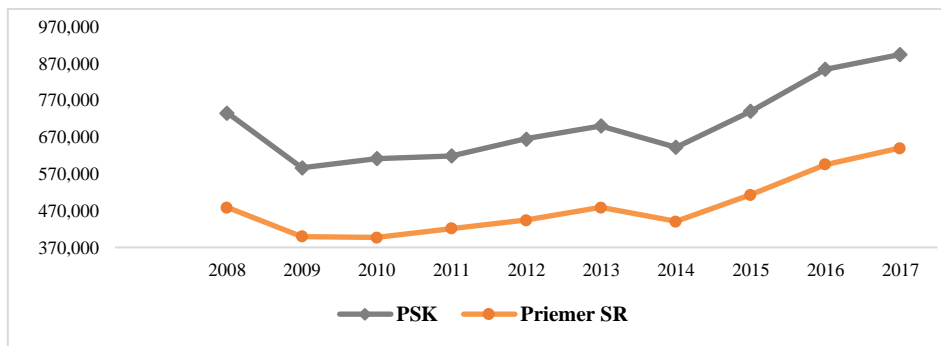
(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠU SR 2018)

Na základe zistených výsledkov možno konštatovať, že počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach Slovenska bol v období rokov 2008 – 2015 síce premenlivý, ale od roku 2015 s pozitívnym trendom vývoja. Osciloval v intervale od 5 375 475 návštevníkov (v roku 2017) do 3 381 354 návštevníkov (v roku 2009). To znamená, že ak neberieme do úvahy rok 2008, za sledované obdobie došlo k nárastu celkového počtu návštevníkov ubytovacích zariadení o 41,03 %. Je zrejme, že prepád počtu návštevníkov v rokoch 2009 – 2011 ovplyvnila hospodárska kríza a do istej miery aj zavedenie eura, ktoré zdraželo dovolenky pre turistov z Česka, Poľska a Maďarska. Okrem toho bol výrazný prepád toho ukazovateľa zaznamenaný v roku 2014, kedy počet návštevníkov Slovenska v porovnaní s predchádzajúcim

rokom poklesol indexom 0,9208. Avšak, hneď v nasledujúcich rokoch 2015 a 2016 došlo k výraznému zvýšeniu o 1 295 919 návštevníkov. Súhrne teda môžeme zhodnotiť, že napriek pomalšiemu tempu rastu v počte ubytovacích zariadení a im prislúchajúcich lôžok, sa celkový počet návštevníkov vyvíjal oveľa priaznivejšie a zvyšoval sa rýchlejším tempom. Ubytovacie zariadenia na Slovensku navštívilo za skúmané obdobie v priemere 3 571 093 návštevníkov.

Vývoj počtu návštevníkov v PSK k celkovému počtu návštevníkov na území SR, za obdobie rokov 2008 – 2017 dosahoval v priemere 17%. Počet návštevníkov v Prešovskom kraji dosahoval najnižšiu hodnotu 611 663 návštevníkov v roku 2010, a naopak najvyššiu úroveň 894 174 návštevníkov dosiahol tento ukazovateľ v roku 2017, čo predstavuje nárast o 46 %. Tento vývoj môžeme hodnotiť pozitívne, pretože ho sprevádza nárast pracovných možností a rast výkonov v odvetví CR. Počty návštevníkov v Prešovskom kraji medziročne v posledných troch rokoch mali rastúci trend, nakoľko v roku 2015 došlo k nárastu počtu návštevníkov o 15,2 %, v roku 2016 o 15,4 % a v roku 2017 navštívilo PSK o 4,6 % viac návštevníkov oproti predchádzajúcemu roku. Najvyšší medziročný prepád ukazovateľa bol zaznamenaný v roku 2009 (indexom 0,7967), pričom k najvyššiemu nárastu v počte návštevníkov došlo v roku 2016 na úrovni indexu 1,1537.

Graf 3. Vývoj počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR 2018)

Počet návštevníkov ubytovacích zariadení v PSK bol v porovnaní s priemerným počtom návštevníkov v SR vyšší takmer o 47 %, čo zobrazuje aj Graf 3. Dynamický nárast návštevníkov bol zaznamenaný v období rokov 2015 – 2017, čo je signálom oživenia odvetvia cestovného ruchu, a to aj napriek poklesu počtu ubytovacích zariadení a počtu lôžok. Pri pohľade na vývoj počtu návštevníkov za kraje Slovenska je možné sledovať rastúci trend, s výnimkou v rokoch 2009, 2010 a 2014, kedy došlo k ich poklesu. V priebehu analyzovaného obdobia bol zaznamenaný najvyšší počet v priemere za kraje v roku 2017 (640 186 návštevníkov), a naopak, ubytovacie zariadenia navštívilo najmenej ľudí v roku 2010 (397 243 návštevníkov). V danom kontexte sme ďalej zistili, že priemerná hodnota daného ukazovateľa sa nachádzala na úrovni 480 818 návštevníkov. V porovnaní s týmto výsledkom je zrejmé že v rámci PSK navštívilo ubytovacie zariadenia oveľa viac návštevníkov, keďže priemerná hodnota za PSK bola za sledovaného obdobia na úrovni 706 802 návštevníkov.

1.4 Počet prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu

V poslednej časti príspevku sme sa venovali analýze posledného zvoleného ukazovateľa kapacity a výkonov cestovného ruchu, konkrétne sme analyzovali počet prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu. Sledovaným obdobím boli aj v tomto prípade roky 2008 - 2017. V nasledujúcej Tabuľke 4 uvádzame celkový počet prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu v rámci Slovenska v porovnaní s vývojom v PSK. V Grafe 4, ktorý je zobrazený v texte nižšie, podávame komparáciu vývoja počtu prenocovaní za PSK a priemer Slovenska na základe zohľadnenia vývoja v ostatných okrajoch krajiny.

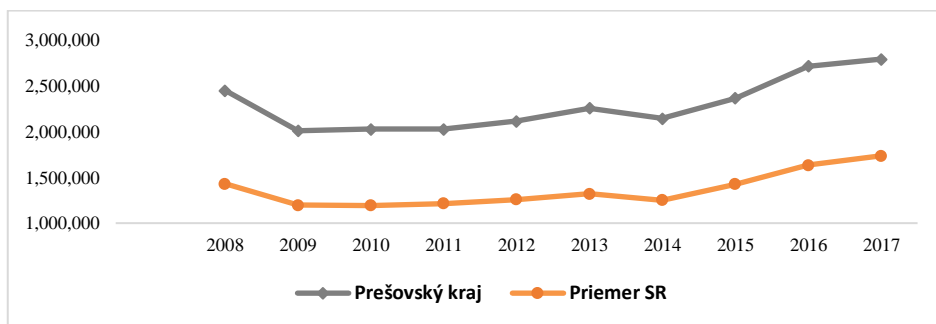
Tabuľka 4. Vývoj počtu prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu

Počet pren.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SR	12 464 104	10 391 069	10 367 330	10 524 738	10 908 200	11 486 571	10 900 434	12 350 080	14 138 420	14 936 766
PSK	2 447 557	2 008 277	2 024 817	2 027 582	2 112 644	2 256 759	2 142 701	2 362 386	2 713 587	2 790 308

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠU SR 2018)

V súlade so zistenými výsledkami zobrazenými v Tabuľke 4 je zrejme, že počet prenocovaní nadobúdal rovnaký trend vývoja v porovnaní s vývojom ukazovateľa celkového počtu návštevníkov, nakoľko tieto dva ukazovatele sa vzájomne výrazne determinujú. Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach na Slovensku dosiahol v roku 2017 svoje maximum v hodnote 14 936 766 prenocovaní. Oproti roku 2010 s počtom 10 367 prenocovaní (minimum) je to nárast o takmer 46 %. Do roku 2014 sme zaznamenali klesajúci trend vývoja indexom 0,8745, s výnimkou v roku 2013, kedy došlo k nárastu ukazovateľa o 5,04 %. V období 2014-2017 bol ale odhalený už len priaznivý rastúci trend ukazovateľa, s celkovým zvýšením počtu prenocovaní o 4 036 332. K najväčšiemu zvýšeniu ukazovateľa došlo v období rokov 2015/2016 na úrovni 14,48 %. Na základe komparácie rokov 2008 a 2017 sme tiež zistili, že počet prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu sa zvýšil indexom 1,1984. Po zohľadnení celého analyzovaného obdobia možno konštatovať, že na Slovensku v ubytovacích zariadeniach bol priemerný počet na úrovni 11 846 771 prenocovaní.

Prešovský kraj v sledovanom období dosahoval v porovnaní so SR v priemere 19,32 % podiel počtu prenocovaní. Z porovnania počtu prenocovaní návštevníkov SR a PSK v rokoch 2014 – 2017, vidíme 19,16 % podiel prenocovaní na území PSK oproti počtu prenocovaní v SR. Najnižší počet prenocovaní v PSK bol zaznamenaný v roku 2009 na úrovni 2 008 277 prenocovaní a najvyšší počet prenocovaní vykazovali ubytovacie zariadenia v roku 2017 na úrovni 2 790 308 prenocovaní, čo predstavuje nárast o takmer 39 %. V rámci vývoja daného ukazovateľa za PSK bol zaznamenaný priaznivý rastúci trend vývoja, s výnimkou v rokoch 2009 a 2014. Analýzou medziročného vývoja sme ďalej zistili, že k najvyššiemu nárastu došlo v roku 2016 (indexom 1,1487), a naopak k najvyššiemu poklesu došlo v roku 2009 na úrovni indexu 0,8205. Celkovo môžeme konštatovať, že počet prenocovaní, ktorý mal rastúci trend hlavne v ostatných rokoch dáva predpoklad pre ďalší rozmach odvetvia cestovného ruchu naprieč celým Slovenskom.

Graf 4 Vývoj počtu prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu

(Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠU SR 2018)

Aj vývoj počtu prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu v PSK oproti priemernému počtu prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu na Slovensku (v rámci ostatných krajov, Graf 4), má podobný charakter ako u predchádzajúcich ukazovateľov. Prešovský samosprávny kraj vykazuje v podstatnej miere vyšší počet prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu. V rámci PSK prenocovalo v priemere o takmer 68 % viac návštevníkov cestovného ruchu ako je priemerný počet prenocovaní návštevníkov za ostatné krajové SR. Na základe výsledkov ukazovateľa za priemer Slovenska (bez zohľadnenia PSK) možno zhrnúť, že najviac prenocovaní sa na Slovensku uskutočnilo v roku 2017, a naopak najmenej v roku 2010 (pokles o 31,32 %). V priemere za jednotlivé krajové sa počet prenocovaní pohyboval za analyzované obdobie na úrovni 1 246 745.

Konštatovanie, že PSK má dostatočný počet ubytovacích zariadení a dostatočný počet lôžok v ubytovacích zariadeniach, a to aj napriek ich poklesu vo vývoji má svoje opodstatnenie. Potvrdzuje to rast počtu návštevníkov a rast počtu prenocovaní v existujúcich zariadeniach. Ubytovacie kapacity, podmienené veľkosťou Prešovského kraja, ktorý je najväčším VÚC, ako aj jeho bohatý prírodný potenciál daný polohou Vysokých Tatier, ho predurčujú, aby sa stal lídrom v odvetví cestovného ruchu na Slovensku.

4. Záver

Cieľom príspevku bolo analyzovať a porovnať vybrané ukazovatele kapacity a výkonov cestovného ruchu v období rokov 2008 – 2017, na úrovni Slovenskej republiky (NUTS 1) a Prešovského samosprávneho kraja (NUTS 3) pomocou vybraných nefinančných ukazovateľov kapacity a výkonov cestovného ruchu. Vývoj počtu ubytovacích zariadení cestovného ruchu a počtu lôžok v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu, bol kolísavý a v rokoch 2016 a 2017 došlo k ich poklesu. Vývoj počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach a počtu prenocovaní návštevníkov cestovného ruchu v období rokov 2014 – 2017 dosahoval rastúci trend. Môžeme teda vyjadriť presvedčenie, že tento stav neovplyvňovali počty ubytovacích kapacít, ale ďalšie podporné faktory: pozitívny rast ekonomiky SR, rast miezd, pozícia Slovenska ako bezpečnej krajiny pre organizovanie cestovného ruchu, rast počtu zahraničných návštevníkov (hlavne z Českej republiky), zlepšenie propagácie cestovného ruchu doma aj v zahraničí.

Na základe tohto zistenia môžeme konštatovať, že nie je nutné investovať do výstavby nových kapacít ubytovacích zariadení, ale väčšiu pozornosť je potrebné venovať rekonštrukciám a modernizácii už existujúcich ubytovacích zariadení a to hlavne hotelov strednej triedy, ktoré podporujú rast domáceho cestovného ruchu, zároveň je nutné venovať pozornosť investíciám do nových balíkov služieb, ich kvality s ohľadom na primeranú cenovú úroveň. Tento pozitívny trend predpokladáme aj v budúcom období, vzhľadom na prijaté podporné opatrenia akými je zníženie sadzby DPH na ubytovacie služby vo výške 10 % a zavedenie rekreačných poukazov od januára 2019.

Zoznam bibliografických odkazov

- GÚČIK, M. a kol. 2006. "Cestovný ruch, hotelierstvo, pohostinstvo" – výkladový slovník. Bratislava: SPN, 216 s. ISBN 80-10-003600-3.
- GÚČIK, M. 2011. "Cestovný ruch. Politika a ekonómia". Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela, 186 s. ISBN 978-80-89090-98-3.
- HORNER, S., SWARBROOKE, J. 2003. "Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času". Praha: Grada, 488 s. ISBN 80-24702-02-9.
- MINISTERSTVO DOPRAVY, VÝSTAVBY A REGIONÁLNEHO ROZVOJA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2013. „Stratégia rozvoja cestovného Ruchu 2020“ [online]. [cit. 20.2.2019]. Dostupné z: <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=143975>
- ORIEŠKA, J. 2011. "Služby cestovného ruchu". 1. Časť. Banská Bystrica: Dali-BB, 138s. ISBN 978-80-89090-93-8.
- ROGULA, P. 2012. "Analýza jednotlivých sektorov národného hospodárstva a návrh BSC pre mobilných operátorov". [online]. [cit.2015-12-05]. Dostupné z: http://www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic_17/pdf_doc/19.pdf
- SLÁDEK, G. 2003a. "Podnikanie v pohostinstve a hotelierstve I. časť". Bratislava: Epos, 558 s. ISBN 80-8057-523-1.
- SLÁDEK, G. 2003b. "Podnikanie v pohostinstve a hotelierstve II. časť". Bratislava: Epos, 541 s. ISBN 80-8057-524.
- SNISČÁK, V. a kol. 1997. "Služby a cestovný ruch". Bratislava: EKONÓM, 310 s. ISBN 80-225-0873-X.